

Kritisk: Verdifull antologi om finanskrisa og våre alternativer.

Havariets opphav

UKAS BOK

ALI ESBATI

den offentlige debatten framstår den pågående økonomiske krisa ofte ubegripelig, nærmest tilfeldig; som noe som kan føres tilbake til enkeltaktørers feiltrinn og grådighet. I «Fritt fall» har Attac Norge og tankesmia Res Publica satt sammen hvert sitt planlagte bokprosjekt til én antologi der skribentene snarere påpeker krisas systemiske sider. Det er en ganske lett tilgjengelig bok der også de akademiske bidragene i all hovedsak er skrevet for å nå ut til en allment interessert offentlighet.

Flere av innleggene har i forskjellige versjoner dukket opp i andre sammenhenger. Rune Skarsteins oppdaterte gjennomgang av finansielle «innovasjoner» som hedgefond og private aksjefond er en oversiktlig og saklig utgreiing som sikkert kommer til å forbli en referanse for mange. Skarstein peker på hvordan fondene *skapte* ustabilitet i systemet, men også hvordan de aktivt har bidratt til en *avvikling* av realøkonomiske verdier gjennom aggressive oppkjøp, «omstrukturering» og videresalg av selskaper. I en verden der målestokken for økonomisk virksomhet er verdipapirenes avkastning på finansmarkedet, kan denne prosessen virke «verdiska-pende». I den virkelige verden kan det være stikk motsatt. Regningen betales av noen andre – særlig de ansatte på de nedlagte eller «omstrukturerte» selskapene.

I sitt bidrag beskriver Bent Sofus Tranøy «finansialisering» som «et uttrykk for en tilstand der finanssektoren dominerer produksjonslivet i en økonomi». Attac-leder Emilie Ekeberg understreker det norske oljefondets rolle i «finansialiseringen» av verdensøkonomien – noe som hadde negative realøkonomiske effekter i global skala. Forslaget om å utvikle de etiske retningslinjene slik at de også inkluderer en «klimatisk, sosialetisk og globale-tisk» dimensjon er kanskje vanskeligere å få til. Men resonnementene som ligger bak forslaget er skarpe. Ut fra de premissene burde man

FALLENDE: Både prisene og regnet styrter ned i Tokyos finansdistrikt, midt i finanskrisa.

FOTO: YOSHIKAZU TSUNO, SCANPIX

SAKPROSA

Kristen Nordhaug og Helene Bank (red.)
**Fritt fall –
finanskrisen og utveier**
Res Publica 2009, 272 sider

kunne få en mer realøkonomisk innrettet debatt om hva fornuftig «forvaltning» av ressurser egentlig kan bety.

Økonomiprofessor Michael Hudson påpeker i sitt bidrag at finanssektorens forventning om akkumulert renters rente får en eksponentiell, eksplosiv karakter – som med nødvendighet leder til kriser. I denne prosessen forvandler finanssektoren også penger til politisk makt. Høyrøstede krav om «frie markeder» blir resultatet, og er et «hån mot det historiske frihetsidealet», skriver Hudson, som mener at de snarere skal sees «som en gratis lunsj for finans- og eiendomssektorene».

Det kanskje mest interessante og tankevekkende bidraget er skrevet av den venezuelanske professoren Carlota Perez. Hun har utviklet en teori om

teknøkonomiske paradigmer, der den økonomiske historien sees som en serie «lange bølger» – perioder på 50–60 år. Fenomenet ble først tatt opp av den russiske økonomen Nikolaj Kondratjev på 1920-tallet og seinere av blant andre Joseph Schumpeter. Dette er en tradisjon som også Erik Reinert – representert i antologien med en tekst – virker innenfor.

Perez ser utviklingen som teknologidrevet, der hver bølge oppstår etter en paradigmeskiftende, teknologisk innovasjon som «dampen og jernbanenes tidsalder» og «oljen, bilen og masseproduksjonens tidsalder». Hver bølge preges av en eufori- eller boblefase, en finanskrisa og en etterfølgende «gullalder». Bobledannelsen, mener Perez, avhenger av det motsetningsfylte forholdet mellom finanskapital og produksjonskapital under kapitalismen. Ifølge teorien har vi nå, etter *dot com*-boblen og dagens finanskrisa, passert dereguleringsfasen og euforiens *peak*.

Artikkelen peker fram mot en historisk grunnet økonomiforståelse, som interesserer seg for virkeligheten på et helt annet vis enn den økonomiforståelsen som har vært dominerende ved nasjonaløkonomiske institusjoner. Perez viser at økono-

misk vekst ikke bare oppstår, som et slaggprodukt, men avhenger av innovasjoner og hvordan disse brukes innenfor organisert produksjon.

Samtidig er synspunktet ikke uproblematisk. Beskrivelsen av makt- og interessekamper i økonomien blir delvis renset for politikk – og klasser.

Riktignok noteres endringer i inntektsfordeling og det konstateres at de kan «føre til økende politisk uro». Men tilnærmingen blir institusjo-

nell. De som blir holdt utenfor når næringslivstoppene samler til seg penger og makt, de som har interesse av et annet system, får ingen aktiv rolle selv.

” Det pågår allerede en kamp om historieskrivningen rundt finanskrisa.

Det finnes en risiko i debatten om krisa, for at man reduserer diskusjonen om framtiden til enten en kamp mellom mer eller mindre finurlige ideer, eller en nygammel konkurranse i moralsk indignasjon. Men en fruktbar måte å forholde seg til krisa kan ikke være rent teknisk eller moralsk. Den må inneholde en forståelse for at markeder og institusjoner er innvevd i sosiale maktforhold.

Sett under ett er antologien et godt innspill til debatten om alternativer til dagens havari. Boka blir av og til repetitiv – men det føles tilgjengelig. Det pågår allerede en kamp om historieskrivningen rundt finanskrisa, og visse grunnleggende momenter må gjentas for å bli til intellektuelt, allment tanke-gods også i den kritiske, progressive leiren.

bokmagasinet@klassekampen.no

LITTERATUR PÅ MONO **extraordinaire**

TIRSDAG 21. APRIL KL 1900

LITTERÄR GESTALTNING Göteborg:

LISE HAURUM CHRISTENSEN (DK)

HEGE SUSANNE BERGAN (N)

JULIE STEN-KNUDSEN (DK)

ODIN NORDHAGEN (N)

TINA ÅMODT (N)

+ INGVID RISHØI (N)

+ SVEIN JARVOLL (N) K:STAFFAN SÖDERBLOM (S)

Arr: Norsk Forfattersentrum + Aschehoug, CappelenDamm, Gyldendal, Kolon, Oktober, Samlaget, Solum, Tiden

Mono, Pløens gate 4, Youngstorget. Gratis entré | www.forfattersentrum.no